UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LVIII. De iustitia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-72772

Visual Library

redundat. Vnde ſi dã naretur filius, non eſſet a damnatione extraneus pater. Et hoc experientia teſtatur. Propter hoc enim. Seleucus Locrenſiũ princeps, cum filio uterque eſſet eruendus oculus, inter ſe & filium eruendos diuiſit oculos. Propter hoc quoque Dauid occiſo Amon ab Abſalom, parcendo Abſalom, ſibiipſi pepercit. Nõ eſt igitur, abſolute loquendo, inter patrem & filiũ iuſtum ſimpliciter, quomodocũque ſumantur.

Lib.1.c.3.In fi. præcipue tom.5.

Quod naturalis rõ inter omnes hoĩes conſtituit id, qđ apud omnes gentes cuſtoditur, uocaturq; ius gentium. Et per hoc patet reſponſio ad Primum. F

Ad secvndvm dicendũ, ꝙ hũc hominem eſſe ſeruum abſolute conſiderãdo, magis quàm aliũ, nõ hẽt rõnem naturalẽ: ſed ſolum ſm aliquam utilitatẽ conſequentẽ, inquantũ utile eſt huic, ꝙ regatur a ſapientiori, & illi ꝙ ad hoc iuuetur, ut dicitur in 1.* Polit. Et ideo ſeruitus pertinẽs ad ius gentium eſt naturalis ſecundo modo, ſed non primo modo. G

Ad tertivm dicendũ, ꝙ quia ea quæ ſunt iuris gentiũ, naturalis ratio dictat, puta, ex propĩquo habentia æquitatem: inde eſt, ꝙ non indigent aliqua ſpeciali inſtitutione, ſed ipſa naturalis ratio cam inſtituit, ut * dictũ eſt in authoritate inducta.

*Arg.1.& in fin.corp.ar.

Articvlvs IIII.

Vtrum debeat ſpecialiter diſtingui ius paternum & dominatiuum.

Infra q 58. ar.7.ad 3.Et 2.diſt.44 q. 2.a.1.cor.Et 5.Eth.lec.11. *lib.1.de officiis.ca. 24. circa finem tom. 1. †ar.1.hui⁹ q. † art.1. ad 1. *1 2. q. 90 ar.2.

AD qvartvm ſic proceditur. Videtur quòd nõ debeat ſpecialiter diſtingui ius paternum & dominatiuum. Ad iuſtitiam.n. pertinet reddere unicuique quod ſuũ eſt, ut dicit* Ambr. in 1. de Officiis: ſed ius eſt obiectum iuſtitię, ſicut † dictum eſt. ergo ius ad unumquemque ęqualiter pertinet: & ſic non debet diſtingui ſpecialiter ius patris & domini. H

¶ 2 Præt. Ratio iuſti eſt lex, ut† dictum eſt: ſed lex reſpicit commune bonum ciuitatis, & regni, ut ſupra * habitum eſt, non autem reſpicit bonum priuatum unius perſonæ, aut etiã unius familiæ. non ergo dẽt eſſe aliquod ſpeciale ius, uel iuſtum dominatiuum, uel paternum, cùm dominus & pater pertineant ad domum, ut dicitur in 1.† Politic.

† ca.3.to 5.

¶ 3 Præter. Multæ aliæ ſunt differentię graduum in hominibus, utputa, quòd quidam ſunt milites, quidam ſacerdotes, quidam principes. ergo ad eos dẽt aliquod ſpeciale iuſtum determinari. I

Li.5.c.6. circa finé to.5

Sed contra eſt, qđ* Phil. in 5. Eth. ſpãliter a iuſto politico diſtĩguit dñatiuũ & pr̃nũ, & alia hmõi.

Respon. Dicendum, quòd ius, ſiue iuſtum dicĩt per commenſurationem ad alterum. Alterum autẽ põt dici dupliciter. Vno modo, ꝙ ſimpliciter eſt alterum, ſicut quod eſt omnino diſtinctum: ſicut apparet in duobus hominibus, quorũ unus non eſt ſub altero, ſed ambo ſunt ſub uno principe ciuitatis: & inter tales ſecundum* Philoſ. in 5. Ethic. eſt ſimpliciter iuſtum. Alio modo dicitur aliquid alterum non ſimpliciter, ſed quaſi aliquid eius exiſtẽs. Et hoc mõ in rebus humanis filius eſt aliquid patris, quia quodammõ eſt pars eius, ut dicitur in 8. *Eth. & ſeruus eſt aliquid Dñi, quia eſt inſtrumentũ eius, ut dr̃ in 1.† Politi. Et ideo patris ad filium non eſt comparatio, ſicut ad ſimpliciter alterũ. Et pp hoc non eſt ibi ſimpliciter iuſtum, ſed quoddam iuſtum. ſ. paternum: & eadem rõne nec inter dñm & ſeruum, ſed eſt ĩter eos dominatiuum iuſtum. Vxor autem, quamuis ſit aliquid uiri, quia comparatur ad eã ſicut ad propriũ corpus, vt patet per Apoſt. ad Epheſ. 5. tamen magis diſtinguitur a uiro, quàm filius a patre, uel ſeruus a dño. Aſſumitur.n. in quandam ſocialem uitã matri- K

Li.5.c. 6.circa finé to.5.

*lib.8.c.12. tom.5. † lj.1.Pol.c. 3.& 4.to.5. D.803.

monii: & ideo, ut* Philoſ. dicit, inter [...] plus eſt de ratione iuſti, quàm inter pa[...] uel dominum & ſeruum: quia cum v[...] beant immediatam relationem ad do[...] munitatem, ut patet in 1. * Polit. ideo [...] eſt etiam ſimpliciter politicum iuſtum [...] ſtum ęconomicum.

Ad primvm ergo dicendum, qui[...] pertinet reddere ius ſuum unicuique, [...] men diuerſitate unius ad alterum. Si qu[...] det quod ſibi debetur, non proprie uoca[...] ſtum. Et quia quod eſt filii, eſt patris: & q[...] ui, eſt domini: ideo non eſt proprie iuſti[...] filium, uel domini ad ſeruum.

Ad secvndvm dicendum, quòd fi[...] tum filius, eſt aliquid patris: & ſimiliter [...] tum ſeruus, eſt aliquid domini. Vterque [...] ut conſideratur ut quidam homo, eſt a[...] dum ſe ſubſiſtens ab aliis diſtinctum: & [...] tum uterque eſt homo, aliquo modo [...] ſtitia. Et propter hoc ẽt aliquæ leges [...] quæ ſunt patris ad filium, uel domini a[...] inquantum uterque eſt aliquid alterius, [...] hoc deficit ibi perfecta ratio iuſti, uel [...]

Ad tertivm dicẽdum, quod [...] uerſitates perſonarum, quæ ſunt in ci[...] immediatam relationem ad commu[...] tis, & ad principem ipſius: & ideo ad [...] ſecundum perfectam rationem iuſti. [...] men iſtud iuſtum ſecundum diuerſi[...] & dicitur ius militare, uel magiſtrat[...] tum, non propter defectum a ſimplici[...] dicitur paternum & dominatiuum, ſe[...] quod unicuique cõditioni perſonę ſe[...] prium officium aliquid proprium de[...]

Qvaestio LVIII.

De iuſtitia, in duodecim articulos di[...]

DEINDE conſiderandum eſt, de [...] Circa quam quæruntur d[...]

¶ Primò, Quid ſit iuſtitia.
¶ Secundò, Vtrum iuſtitia ſemper ſit ad a[...]
¶ Tertiò, Vtrum ſit uirtus.
¶ Quartò, Vtrum ſit in uoluntate, ſicut [...]
¶ Quintò, Vtrum ſit uirtus generalis.
¶ Sextò, Vtrum ſecundum quod eſt ge[...] idem in eſſentia cum omni uirtute.
¶ Septimò, Vtrum ſit aliqua iuſtitia par[...]
¶ Octauò, Vtrum iuſtitia particularis [...] priam materiam.
¶ Nonò, Vtrum ſit circa paſſiones, uel [...] tiones tantum.
¶ Decimò, Vtrum medium iuſtitiæ ſit [...]
¶ Vndecimò, Vtrum actus iuſtitię ſit [...] cuique quod ſuum eſt.
¶ Duodecimò, Vtrum iuſtitia ſit præcipu[...] nes uirtutes morales.

Articvlvs primvs.

Vtrum conuenienter diffiniatur iuſtitia, quòd [...] conſtans uoluntas, ius ſuum unicuique [...]

AD primvm ſic proceditur. Videtur [...] conuenienter diffiniatur a* Iuriſp[...] iuſtitia eſt perpetua & conſtans uolunt[...] unicuique tribuens. Iuſtitia enim ſecun[...]

in 5.Ethic.eſt habitus,a quo ſunt aliqui operatiui iuſtorum,& a quo operantur, & uolunt iuſta:ſed uoluntas nominat potentiam, uel etiam actum: ergo inconuenienter iuſtitia dicitur eſſe uoluntas.

¶ 2 Præt.Rectitudo uoluntatis non eſt uoluntas, alioquin ſi uoluntas eſſet ſua rectitudo, ſequeretur, quod nulla uoluntas eſſet peruerſa: ſed ſecundum † Anſelmum in libro de Veritate, Iuſtitia eſt rectitudo.ergo iuſtitia non eſt uoluntas.

¶ 3 Præt.Sola Dei uoluntas eſt perpetua ſi ergo iuſtitia eſt perpetua uoluntas,in ſolo Deo erit iuſtitia.

¶ 4 Prę̨t.Omne perpetuum eſt conſtans,quia eſt immutabile.ſuperflue ergo utrumque ponitur in diffinitione iuſtitię,& perpetuum,& conſtans.

¶ 5 Præt.Reddere ius unicuique pertinet ad principem:ergo ſi iuſtitia ſit, unicuiq; ius ſuum tribuẽs,ſequitur quòd iuſtitia nõ ſit niſi in principe,quod eſt inconueniens.

¶ 6 Præt * Aug.dicit in lib.de moribus Eccleſiæ, ꝙ iuſtitia eſt amor,Deo tantum ſeruiens.non ergo reddit unicuique quod ſuum eſt.

Respon. Dicendum,ꝙ prędicta iuſtitiæ diffinitio conueniens eſt,ſi recte intelligatur. Cùm.n.omnis uirtus ſit habitus,qui eſt principium boni actus, neceſſe eſt ꝙ uirtus diffiniatur per actum bonum, q eſt circa ea,quæ ad alterum ſunt, ſicut circa propriã materiam uirtutis. Eſt autem iuſtitia præcipuè circa ea,quæ ad alterum ſunt, ſicut circa propriam materiam,ut infra * patebit.Et ideo actus iuſtitiæ per cõparationem ad propriam materiam uirtutis,& obiectum tangitur cùm dicitur, Ius ſuum unicuique tribuens.Quia,ut * Iſidorus dicit in libro Ethymolo.Iuſtus dicitur, quia ius cuſtodit. Ad hoc autem quòd aliquis actus circa quamcumque materiam ſit uirtuoſus,requiritur,quòd ſit uoluntarius, & quòd ſit ſtabilis & firmus: quia † Philoſo.dicit in ſecundo Ethicor.quòd ad uirtutis actum requiritur, primò quidem quòd operetur ſciens: ſecundò autem, quod eligens, & propter debitum finem: tertiò, ꝙ immobiliter operetur.Primus autem horum includitur in ſecundo,quia quod per ignorantiam agitur,eſt inuoluntarium,ut dr̃ in 3.Ethi.Et ideo in diffinitione iuſtitiæ primò ponitur uoluntas ad oſtendendum, quòd actus iuſtitiæ dẽt eſſe uoluntarius. Additur aũt de conſtantia & perpetuitate, ad deſignandam actus firmitatem. Et ideo prædicta diffinitio eſt completa diffinitio iuſtitię,niſi quòd act⁹ ponitur pro habitu,qui per actum ſpecificatur: habit⁹.n.ad actũ dr̃.Et ſi quis uellet eam in debitam formã diffinitionis reducere,poſſet ſic dicere, ꝙ Iuſtitia eſt habitus,ſecũdum quem aliquis conſtanti & ꝑpetua uoluntate ius ſuum unicuiq. tribuit. Et quaſi eſt eadem diffinitio cum ea,quam * Phil.ponit in 5. Ethi. dicens,ꝙ iuſtitia eſt habitus,ſecundum quem aliqs dicitur operatiuus ſecundum electionem iuſti.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ uoluntas hic nominat actum,non potentiam.Eſt autem conſuetum,quòd apud authores habitus per actus diffiniãtur,ſicut * Aug.dicit ſuper Ioan.quòd fides eſt credere quod non uides.

Ad secvndvm Dicendum, quòd neque etiam iuſtitia eſt eſſentialiter rectitudo, ſed cauſaliter tantum.Eſt enim habitus ſecundum quem aliquis recte operatur,& uult.

Ad tertivm Dicendum, quòd uoluntas poteſt dici perpetua dupliciter. Vno mõ, ex parte ipſius actus,qui perpetuo durat. Et ſic ſolius Dei uoluntas eſt perpetua: Alio mõ ex parte obiecti,quia.ſ. aliquis uult perpetuo facere aliquid: & hoc requiritur ad rõ-
A nẽ iuſtitiæ.Non.n.ſufficit ad rationem iuſtitiæ,quòd aliquis uelit ad horam in aliquo negotio ſeruare iuſtitiã,quia uix inuenitur aliquis, qui uelit in omnib. iniuſte agere: ſed requiritur quod homo habeat uoluntatem perpetuo, & in omnib. iuſtitiã cõſeruãdi.

Ad qvartvm Dicendum, quod quia perpetuũ non accipitur ſecundum durationem perpetuam actus uoluntatis,non ſuperflue additur, conſtans, ut ſicut per hoc quod dicitur,perpetua uoluntas, deſignatur ꝙ aliquis gerat in propoſito perpetuo iuſtitiam conſeruandi, ita etiam per hoc quod dicitur, conſtans, deſignetur quòd in hoc propoſito firmiter perſeueret.

Ad qvintvm Dicendum,quòd iudex reddit quod ſuum eſt per modum imperantis, & dirigen-
B tis,quia iudex eſt iuſtum animatum, & princeps eſt cuſtos iuſti,ut dicitur in 5. * Ethico. ſed ſubditi reddunt quod ſuum eſt unicuique per modum executionis. Lib.5.c. 6.a medio,to.5.

Ad sextvm Dicẽdum, ꝙ ſicut in dilectione Dei includitur dilectio proximi,ut ſupra * dictum eſt: ita etiam in hoc, ꝙ homo ſeruit Deo,includit quòd unicuique reddat quod debet. Q.24.ar 1.

Articvlvs II.

Vtrum iuſtitia ſemper ſit ad alterum.

C AD secvndvm ſic proceditur. Videtur,ꝙ iuſtitia non ſemper ſit ad alterum. Dicit.n.Apoſt.ad Rom. 3. ꝙ iuſtitia Dei eſt ꝑ fidem Ieſu Chriſti: ſed fides nõ dicitur per cõparationẽ uni⁹ hominis ad alterũ.ergo neq; iuſtitia.

¶ 2 Prę̨t.Secundum * Aug.in li.de moribus Eccleſię.Ad iuſtitiam ꝑtinet ob hoc,ꝙ ſeruit Deo,bñ imperare cęteris, quę homini ſunt ſubiecta: ſed appetitus ſenſitiuus eſt homini ſubiectus, ut patet Gene.4. ubi dicitur.Subter te erit ap-
D petitus eius.ſ.peccati, & tu dominaberis illius: ergo ad iuſtitiã pertinet dominari proprio appetitui,& ſic erit iuſtitia ad ſeipſum.

¶ 3 Præt. Iuſtitia Dei eſt æterna: ſed nihil aliud eſt Deo coæternũ: ergo de ratione iuſtitiæ non eſt, quod ſit ad alterum.

¶ 4 Prę̨t.Sicut opationes, quæ ſũt ad alterũ,indigent rectificari, ita ẽt operationes, quę ſunt ad ſeipſum:ſed per iuſtitiam rectificãtur operationes,ſecundum illud Prouerb. 11. Iuſtitia ſimplicis diriget
E uiã eius.ergo iuſtitia non eſt ſolũ circa ea quæ ſunt ad alterũ, ſed ẽt circa ea quæ ſunt ad ſeipſum.

Sed contra eſt, quod * Tullius dicit in 1.de Offic. quòd iuſtitiæ ea ratio eſt,qua ſocietas hominum inter ipſos, & uitę cõmunitas continetur:ſed hoc importat reſpectum ad alterum:ergo iuſtitia eſt circa ea quæ ſunt ad alterũ.

Respon. Dicendũ,ſicut ſupra * dictũ eſt,cùm nomẽ iuſtitię

¶ *Super quaeſt. quinquageſimaoctaua articulũ ſecundum.*

IN art.2. omiſſo 1. q.58.in reſpõſione ad ultimũ, aduerte, quòd actiones q̃ ſunt ad alterum, dupliciter egent ſpeciali rectificatione in cõparatione ad agentem. Primo, ratione paſſionum, quę immiſcentur huiuſmodi actionibus: ſicut reſtitutioni pecuniæ ablatæ immiſcetur triſtitia abdicandi a ſe proprium commodum,& adulterio cõcupiſcentia carnis. Et ſic hæ actiones rectificantur aliis uirtutibus moralibus,puta.liberalitate, caſtitate, uel aliqua alia huiuſmodi. Secundo,ratione ipſius uoluntatis:quam oportet ex electione prõpte, & immobiliter æqualitatem ad alterum facere, & ſeruare. Et ſic hæ actiones rectificantur habitu iuſtitiæ. Eius enim eſt non ſolum rectificare actiones in ordine ad alterũ, ſed etiam ad agẽtem quãtum ad id, quod ſe tenet ex parte uoluntatis ſolius, & nõ quantum ad id,quod ſe tenet ex parte uoluntatis, ut alteratur paſſionibus, ut patet ſi fingamus iuſtum non manſuetum.Diſtribuet enim, uel reſtituet ius ſuum unicuique,ſed cum turbatione & indignatione. Et ita actus

Supr. q. 57. a.1.4.& infr. ar.8.corp.& ad 3.Et uit. q.2.ar.7. ad 12.

Ca.15. circa mediũ to.5.

Li.1.in c. de iuſtitia ĩ pri.

Q.præc. ar. 1.2.& 3.

in

in comparatione ad agentem ratione paſſionum erit inordinatus ex defectu manſuetudinis, non ex defectu iuſtitiæ.

æqualitatem importet, ex ſua rõne iuſtitia habet, quòd ſit ad alterum: nihil n. eſt ſibi æquale, ſed alteri. Et quia ad iuſtitiam pertinet actus humanos rectificare, ut* dictum eſt, neceſſe eſt ꝙ æqualitas iſta, quam requirit iuſtitia, ſit diuerſorum agere potẽtium. Actiones autem ſunt ſuppoſitorum, & totorum, non autem proprie loquendo, partium, & formarum, ſeu potentiarum. Non enim proprie dicitur ꝙ manus percutiat, ſed homo per manum: neque propriè dr̃ quòd calor calefaciat, ſed ignis per calorem: ſecundum tamen ſimilitudinem quãdam hæc dicuntur. Iuſtitia ergo propriè dicta requirit diuerſitatem ſuppoſitorum, & iõ non eſt niſi unius hominis ad alium: ſed ſecundum ſimilitudinem accipiuntur in uno & eodẽ homine diuerſa principia actionũ, quaſi diuerſa agentia, ſicut rõ & iraſcibilis & cõcupiſcibilis: & iõ metaphorice in uno & eodẽ hoĩe dr̃ eẽ iuſtitia, ſecundũ quod rõ imperat iraſcibili, & concupiſcibili, & ſecũdũ quòd hẹc obediũt rõni, & uniuerſaliter ſecũdũ quod unicuique parti hominis attribuit quod ei conuenit. Vñ &* Philoſ. in 5. Ethi. hanc iuſtitiã appellat ſecundum metaphorã dictam.

Ar. præced. & q. 57. art. 1. & 1. 2. q. 113. ar. 1.

Li. 5. c. ul. tomo 5.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ iuſtitia q̃ fit per fidem in nobis, eſt per quam iuſtificatur impius, quẹ quidem in ipſa debita ordinatione partium animæ conſiſtit, ſicut ſupra* dictum eſt, cùm de iuſtificatione impii ageretur. Hoc ãt pertinet ad iuſtitiã metaphorice dictã, quæ põt inueniri ẽt in aliquo ſolitariam uitam agente. Et per hoc patet rñſio ad 2.

1. 2. q. 113. ar. 1

Ad tertivm Dicendum, quòd iuſtitia Dei eſt ab æterno ſecundum uoluntatem, & propoſitũ æternum & in hoc præcipue iuſtitia conſiſtit, quãuis ſecundum effectum non ſit ab æterno, quia nihil eſt Deo coæternum.

Ad qvartvm Dicendum, quòd actiones, q̃ ſunt hominis ad ſeipſum, ſufficienter rectificantur rectificatis paſſionibus per alias uirtutes morales: ſed actiones quæ ſunt ad alterum, indigent ſpeciali rectificatione non ſolum per comparationem ad agentẽ, ſed etiam per comparationem ad eum, ad quem ſunt. Et ideo circa eas eſt ſpecialis uirtus, quæ eſt iuſtitia.

¶ *Super quæſt. quinquageſimæoctauæ articulum tertium.*

5. Eth. lec. 2. & 3.

In art. 3. eiuſdem q. in reſponſione ad 3. diligenter diſtingue & perſpice, in actu exteriori agere, & facere, hoc eſt, actum immanẽtem, & tranſeuntem: & intellige, ꝙ iuſtitia eſt circa actum immanentem vt propriũ actũ, circa tranſeuntem verò, vt materiam. verbi gratia, Cùm reddo pecuniam creditori, exterior act⁹ dãdi pecuniã hẽt, ꝙ eſt actus tranſiens, vt eſt q̃dam exterior actio, puta, manus: & habet, quòd eſt materia, qua ᵘtor ad hoc, vt ius ſuum creditori reddã. Cùm enim ad multa poſſim tali

Li. 1. c. 6. circa prin. to. 1.

Articvlvs III.

Vtrum iuſtitia ſit Virtus.

Ad tertivm ſic proceditur. Videtur, quòd iuſtitia nõ ſit uirtus. Dr̃. n. Luc. 17. Cùm feceritis omnia quẹ pręcepta sũt uobis, dicite: Serui inutiles ſum⁹, quod debuimus facere, fecimus: ſed nõ eſt inutile facere opus uirtutis. dicit. n.* Amb. in 2. de officiis, Vtilitatẽ nõ pecuniarii lucri æſtimationẽ dicimus, ſed acquiſitionem pietatis. ergo facere quod quis debet facere, nõ eſt op⁹ uirtutis. eſt aũt opus iuſtitiæ qđ qs facere tenet, ergo iuſtitia nõ eſt uirt⁹.

K ¶ 2 Pręt. Quod fit ex neceſſitate, nõ ẽ meritoriũ: ſed reddere alicui qđ ſuum eſt, quod pertinet ad iuſtitiã, eſt neceſſitatis. ergo nõ meritoriũ: actib. aũt uirtutum meremur. ergo iuſtitia non eſt uirtus.

F ¶ 3 Pręte. Omnis uirtus moralis eſt circa agibilia. Ea autem quæ exterius conſtituuntur, non ſunt agibilia, ſed factibilia, ut patet p* Philoſ. in 9. Metap. Cùm ergo ad iuſtitiam pertineat exterius facere aliquod opus ſecundum ſe iuſtum, uidetur ꝙ iuſtitia non ſit uirtus moralis.

Sed contra eſt, quod* Greg. dicit in 2. Mor. quòd in quatuor uirtutibus. ſ. temperãtia, prudentia, fortitudine, & iuſtitia, tota boni operis ſtructura conſurgit.

G Respon. Dicendum, ꝙ uirtus huma[…] bonum reddit actum humanum, & ipſum […] bonum facit, quod quidem conuenit iuſti[…] .n. hoĩs bonus redditur ex hoc, quod att[…] lam rationis, ſecundum quam humani […] cantur. Vnde cùm iuſtitia operationes hu[…] ctificet, manifeſtum eſt quòd op⁹ homin[…] reddit. Et ut * Tullius dicit in 1. de Offi[…] præcipuè uiri boni nominantur. Vnde […] dicit, In ea uirtutis ſplendor eſt maxim[…]

Ad primvm ergo dicendum, quo[…] facit quod dẽt, non affert utilitatem luc[…] quod dẽt, ſed ſolum abſtinet a damno […] men facit utilitatem, inquantum ſpon[…]

H pta uoluntate facit illud quod dẽt, q̃d[…] gere. Vnde dicitur Sapien. 8. ꝙ ſapientia ſo[…] tem, & iuſtitiã docet, prudentiam & u[…] in uita nihil eſt utilius hominib⁹, ſcilicet […]

Ad secvndvm dicendum, quòd d[…] ceſſitas, una coactionis: & hæc quia rep[…] tati, tollit rationem meriti. Alia autem e[…] ex obligatione præcepti, ſiue ex neceſſi[…] ſ. aliquis non poteſt cõſequi finem u[…] faciat: & talis neceſſitas non excludit ra[…] riti, inquantum aliquis hoc, quod ſic e[…] uoluntarie agit, excludit tamen gloriam […] tionis, ſecundum illud 1. ad Corint. 9. Si e[…] nero, nõ eſt mihi gloria: neceſſitas. n. mi[…]

Ad tertivm dicendum, quòd iuſ[…]

I ſiſtit circa exteriores res, quantum ad ho[…] facere quod pertinet ad artem, ſed qu[…] quòd utitur eis ad alterum.

Articvlvs IIII.

Vtrum iuſtitia ſit in uoluntate ſicut in ſubiecto.

Ad qvartvm ſic proceditur. Videtur, quòd iuſtitia nõ ſit in uoluntate ſicut in ſubiecto. Iuſtitia enim quandoque ueritas dr̃: ſed ueritas non eſt uoluntatis, ſed intellectus. ergo iuſtitia non eſt in uolũtate ſicut in ſubiecto.

¶ 2 Pręte. Iuſtitia eſt circa ea, quẹ ſunt ad alterum: ſed ordinare aliquid ad alterum eſt rõnis. iuſtitia ergo non eſt in uoluntate ſicut in ſubiecto, ſed magis in ratione.

¶ 3 Præt. Iuſtitia nõ eſt uirtus intellectualis, cũ non ordinetur ad cognitionẽ: vñ relinquitur quod ſit uirtus moralis: ſed ſubiectum uirtutis moralis eſt rõnale p par-

¶ Ad hoc dicitur, ꝙ hic ſumitur act⁹ ſeu agere, non ſolum, vt diſtinguitur contra facere, ſed etiam, vt diſtinguitur contra cognoſcere. Et propterea tanquam manifeſtum abſque adiuncta probatione, author dixit appetitum eſſe proximum actus, ſeu agẽdi principium. Conſtat nãq; ex litera, ꝙ actus diſtinguitur hic contra actum cognoſcitiuũ. Et per hoc excludit obiectio de actu iudicij, qui quomodo ſit, & quomodo non ſit actus iuſtitiæ, 1 q. 60. inferius patet. Cõſtat quoque ex determinatis in præcedenti libro, quòd ſoli actus immanentes ſunt eliciti actus virtutum, quãuis actiones tranſeuntes poſſint eſſe actus imperati ab eis, & per hoc excludit obiectio de potentia executiua. Eſt ergo literæ radix, quòd quia ſubiectum virtutis eſt, aut rationale per eſſentiã, quod eſt intellectus, ſeu ratio, & iuſtitiam, conſtat non rectificare actus cognoſcitiuos: aut rationale per participationem, quod eſt appetitus. hoc.n. ſolum reſtat proximum principium actus, qui poteſt eſſe actus elicitus a virtute: ideo iuſtitia in vi eſt appetitiua, &c.

¶ Super

ticipationem, quod eſt iraſcibilis, & cõcupiſcibilis, vt patet p* Phyloſo. in 1. Ethi. ergo iuſtitia non eſt in voluntate ſicut in ſubiecto: ſed magis ĩ iraſcibili, & cõcupiſcibili.

Sed contra eſt, qđ * Anſelm. dicit, ꝙ iuſtitia eſt rectitudo voluntatis propter ſe ſeruata.

Respon. Dicendum, quòd illa potẽtia eſt ſubiectum virtutis, ad cuius potentiæ actum rectificandum virtus ordinatur. Iuſtitia autem non ordinatur ad dirigendũ aliquem actum cognoſcitiuum. Non enim dicimur iuſti ex hoc, quòd recte aliquid cognoſcimus: & ideo ſubiectum iuſtitiæ non eſt intellectus, vel ratio, quę eſt potẽtia cognoſcitiua. Sed quia iuſti in hoc dicimur, quòd aliquid recte agimus, proximum autem principium actus eſt vis appetitiua, neceſſe eſt, ꝙ iuſtitia ſit in aliqua vi appetitiua ſicut in ſubiecto. Eſt autem duplex appetitus. ſ. voluntas, quæ eſt in ratione, & appetitus ſenſitiuus conſequens apprehenſionem ſenſus, qui diuiditur per iraſcibilem, & cõcupiſcibilem, vt in 1. * habitum eſt. Reddere autem vnicuiq; quod ſuum eſt, non poteſt procedere ex appetitu ſenſitiuo: quia apprehenſio ſenſitiua nõ ſe extendit ad hoc, quòd conſiderare poſſit proportionẽ vnius ad alterum, ſed hoc eſt proprium rationis. Vnde iuſtitia non poteſt eſſe ſicut in ſubiecto in iraſcibili & cõcupiſcibili, ſed ſolum in voluntate. Et ideo * Philoſo. diffinit iuſtitiam per actum voluntatis, vt ex ſupra † dictis patet.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd quia voluntas eſt appetitus rõnalis, ideo rectitudo rationis, quæ veritas dicitur, voluntati impreſſa propter propinquitatem ad rationem, nomen retinet veritatis. Et inde eſt, quod quãdoque iuſtitia veritas vocatur.

Ad secvndvm dicendũ, ꝙ volũtas fert̃ in ſuũ obiectũ cõſequẽter ad apprehenſionẽ rõnis. Et ideo quia ratio ordinat in alterum, voluntas poteſt velle aliquid in ordine ad alterũ, quod pertinet ad iuſtitiã.

Ad tertivm dicendum, quod rationale per participationem[d] non ſolum eſt iraſcibile, & concupiſcibile, ſed omnino [d] appetitiuum, vt dicitur in 1. Ethic. quia omnis appetitus obedit rationi, ſub appetitiuo autem comprehenditur voluntas: & ideo voluntas poteſt eſſe ſubiectum virtutis moralis.

Articvlvs v.

Vtrum iuſtitia ſit virtus generalis.

Ad qvintvm ſic procedit̃. Videtur, quòd iuſtitia non ſit virtus g̃nalis. Iuſtitia.n. condiuidit̃ alijs virtutibus, vt patet Sapien. 8. Sobrietatem, & iuſtitiam docet, prudentiam & virtutem: ſed generale non condiuiditur, ſeu cõnumeratur ſpeciebus ſub illo generali contentis: ergo iuſtitia nõ eſt virt⁹ g̃nalis.

A ¶ 2 Pręte. Sicut iuſtitia ponitur uirtus cardinalis, ita ẽt temperãtia, & fortitudo: ſed temperantia, uel fortitudo non ponitur uirtus generalis. ergo neq; iuſtitia debet aliquo modo poni uirtus generalis.

¶ 3 Præt. Iuſtitia eſt ſemper ad alterum, ut ſupra * dictum eſt: ſed peccatum quod eſt in proximũ, non poteſt eſſe peccatum generale, ſed diuiditur contra peccatum, quo peccat homo contra ſeipſum. ergo etiam neque iuſtitia eſt uirtus generalis. — At. 2. huius quæſt.

Sed contra eſt, quod * Philoſ. dicit in 5. Ethi. ꝙ iuſtitia eſt communis uirtus. — Lib 5 c. 1. & 2. tom. 5.

Respon. Dicendum, ꝙ iuſtitia, ſicut dictum eſt, ordinat hominem ĩ comparatione ad alium: quod quidem poteſt eſſe dupliciter. Vno modo, ad alium ſingulariter conſideratum: alio modo ad alium in communi, ſecundum. ſ. quòd ille, qui ſeruit alicui cõ- B munitati, ſeruit omnibus hominibus qui ſub communitate illa continentur. Ad utrunq; ergo ſe põt habere iuſtitia ſecundum propriam rationem. Manifeſtum eſt autem ꝙ omnes, qui ſub communitate aliqua continentur, comparantur ad communitatẽ ſicut partes ad totum. Pars autem id quod eſt, toti⁹ eſt, unde & quodlibet bonum partis eſt ordinabile in bonum totius. Secundum hoc ergo bonum cuiuslibet uirtutis ſiue ordinantis aliquem hominem ad ſeipſum, ſiue ordinãtis ipſum ad aliquas alias pſonas ſingulares, eſt referibile ad bonum commune, ad quod ordinatur iuſtitia. Et ſecundum hoc actus omnium uirtutũ poſſunt ad iuſtitiam pertinere, ſecundum quod ordinat hominem ad bonum C commune: & quantum ad hoc iuſtitia dicitur uirt⁹ generalis. Et quia ad legem pertinet ordinare in bonum commune, ut ſupra * habitum eſt, inde eſt ꝙ talis iuſtitia prædicto modo generalis, dicitur iuſtitia legalis, quia. ſ. per eam homo concordat legi ordinanti actus omnium uirtutum in bonum cõmune. — Art. 2. huius quæſt. — 1. 2. q. 90. ar. 2. & arg. 4. q. præc.

Ad primvm ergo dicendum, quòd iuſtitia cõdiuiditur, ſeu connumeratur alijs uirtutibus, nõ inquantum eſt generalis, ſed inquantum eſt ſpecialis uirtus ut infra * dicetur. — Art. 7. & 12. huius quęſt.

Ad secvndvm dicendum, quòd tẽperantia, & fortitudo ſunt in appetitu ſenſitiuo idest in concupiſcibili, & iraſcibili. Huiuſmodi autem uires ſunt appetitiuę quorũdam bonorum particulariũ, D ſicut & ſenſus eſt particularium cognoſcitiuus: ſed iuſtitia eſt ſicut in ſubiecto in appetitu intellectiuo qui poteſt eſſe uniuerſalis boni, cuius intellectus[d] apprehenſiuus. Et ideo iuſtitia magis poteſt eſſe uirtus generalis, quàm temperantia, uel fortitudo.

Ad tertivm dicẽdũ, quòd illa quæ ſunt ad ſeipſum, ſunt ordinabilia ad alterum, præcipuè quãtũ ad bonũ cõe. Vñ & iuſtitia legalis, ſ̃m quod ordinat ad bonũ cõe, põt dici uirtus generalis: & eadem rõne iniuſtitia poteſt dici peccatum commune. Vnde dicitur 1. Io. 3. quòd omne peccatũ eſt iniquitas.

Articvlvs vi.

E

Vtrum iuſtitia, ſecundum quod eſt generalis, ſit idem per eſſentiam cum omni uirtute.

Ad sextvm ſic proceditur. Videtur, quòd iuſtitia, ſ̃m quod eſt generalis, ſit idem per eſſẽtiam cum omni uirtute. Dicit.n. * Philoſo. in. 5. Ethi. quòd uirtus, & iuſtitia legalis eſt eadem omni uirtuti: eſſe autem non eſt idem: ſed illa quę differunt ſolum ſecundum eſſe, uel ſecundum rationem, nõ differunt ſecundum eſſentiam. ergo iuſtitia eſt idem ſecundum eſſentiam cum omni uirtute. — 1. 2. q. 60. ar. 3. ad 2. & ar. 7. cor. Et 3. diſt. 9. q. 1. a. 1. q. 2. co. Et 5. Ethic. lec. 2. fin. — Li. 5. ca. 1. in fi. tom. 5.

¶ Præt.

¶ 2 Prę̨t.Omnis uirtus,quæ non eſt idem per eſſen F
tiam cum omni uirtute,eſt pars uirtutis: ſed iuſtitia
Eodem li.& c.tom.5. prædicta,ut ibidem * Philoſo.dicit,non eſt pars vir
tutis:ſed tota uirtus:ergo prędicta iuſtitia eſt idem eſ
ſentialiter cum omni uirtute.
¶ 3 Præt.Per hoc,ꝙ aliqua uirtus ordinat actum ſuũ
ad altiorem finem,non diuerſificatur ſecundum eſ
ſentiam habitus, ſicut idem eſt eſſentialiter habitus
temperantię, etiam ſi actus eius ordinetur ad bonũ
diuinum:ſed ad iuſtitiam legalem pertinet, ꝙ actus
omnium uirtutum ordinentur ad altiorem finem,i.
ad bonum commune multitudinis, quod prę̨emi-
net bono unius ſingularis perſonæ: ergo uidetur ꝙ
iuſtitia legalis eſſentialiter ſit omnis uirtus. G
¶ 4 Præt.Omne bonum partis ordinabile eſt ad bo-
nũ totius.unde ſi non ordinetur in illud, videtur eſ
ſe uanum & fruſtra:ſed illud quod eſt ſecũdum vir
tutem, non poteſt eſſe huiuſmodi. ergo videtur ꝙ
nullus actus poſſit eſſe alicuius uirtutis,qui non per
tineat ad iuſtitiam generalem,quæ ordinatur in bo-
num commune.& ſic uidetur quod iuſtitia genera
lis ſit idem in eſſentia cum omni uirtute.
Li.5.c.1.paulo ante fi. Sed contra eſt, quod dicit* Philoſ.in 5.E-
thi. ꝙ multi in propriis quidem poſſunt uirtute uti,
Li.3.Poli.c.3.tom.5. in his autem quæ ad alterum ſunt,non poſſunt. Et
in 3.† Politic.dicit,ꝙ non eſt ſimpliciter eadem vir-
tus boni uiri,& boni ciuis: ſed uirtus boni ciuis eſt
iuſtitia generalis, per quam aliquis ordinatur ad bo H
num commune: ergo non eſt eadem iuſtitia gene-
ralis cum uirtute communi:ſed vna poteſt ſine alia
haberi.
Respon. Dicendum,ꝙ generale dicitur aliquid
dupliciter. Vno modo per prędicationem, ſicut ani
mal eſt generale ad hominem, & equum, & ad alia
huiuſmodi.& hoc modo generale oportet,quòd ſit
idem eſſentialiter cum his,ad quæ eſt generale,quia
genus pertinet ad eſſentiam ſpeciei,& cadit in diffi-
nitione eius.Alio modo dicitur aliquid generale ſe
cundum uirtutem,ſicut cauſa uniuerſalis eſt gene-
ralis ad omnes ſuos effectus,ut Sol ad omnia corpo
ra,quæ illuminantur,uel immutantur per uirtutem I
ipſius:& hoc modo generale non oportet quod ſit
Ar.5.hui⁹q. idem in eſſentia cum his,ad quæ eſt generale, quia
non eſt eadem eſſentia cauſæ,& effectus. Hoc autẽ
modo ſecundum prædicta,iuſtitia legalis dicitur eſ-
ſe uirtus generalis, inquantum.ſ. ordinat actus alia-
rum uirtutum ad ſuum finem,quod eſt mouere per
imperium omnes alias uirtutes.Sicut.n.charitas põt
D. 305. dici uirtus generalis,inquantum ordinat actus om
nium uirtutum ad bonum diuinum, ita etiam iuſti
tia legalis,inquantum ordinat actus omnium uirtu
tum ad bonum commune. Sicut ergo charitas,
quę reſpicit bonum diuinum ut proprium obie-
ctum, eſt quædam ſpecialis uirtus ſecundum
ſuam eſſentiam: ita etiam iuſtitia legalis eſt ſpecialis K
uirtus ſecundum ſuam eſſentiam, ſecundum quod
reſpicit commune bonum ut proprium obiectum.
Et ſic eſt in principe principaliter,& quaſi architecto
nice:in ſubditis autem ſecundarie, & quaſi admini-
ſtratiue.Poteſt tamen quælibet uirtus, ſecundũ q̃ a
prędicta uirtute,ſpeciali quidem in eſſentia,genera-
li autem ſecundum uirtutem,ordinatur ad bonum
commune,dici iuſtitia legalis,& hoc modo loquẽ-
di, iuſtitia legalis eſt idem in eſſentia cum omni uir
tute,differt autem rõne: & hoc mõ loquitur Philo-
ſophus. Vñ patet reſponſio ad Primũ, & Secũdum.
Ad tertium Dicendum,ꝙ etiam illa rõ ſecũ
dũ hunc modũ procedit de iuſtitia legali, ſ̃m quod
uirtus ĩperata a iuſtitia legali,iuſtitia legalis dicitur.

Ad quartum Dicendum, ꝙ qualibe
ſecundum propriam rationem ordinat
ad proprium finem illius uirtutis.Quòd
netur ad ulteriorem finem ſiue ſemper
do,hoc non hẽt ex propria ratione,ſed op
aliã ſuperiorẽ uirtutem,a qua in illum fin
Et ſic oportet eſſe vnam uirtutem ſuperio
dinet omnes uirtutes in bonum cõmune
tia legalis,& eſt alia per eſſentiam ab omni

Articulus VII.

Vtrum ſit aliqua iuſtitia particularis præter iuſtitiam generalem

Ad septimvm ſic procedit.
Videtur, ꝙ non ſit aliqua
iuſtitia particularis præter iuſtitiã
generalem.In uirtutib.n.nihil eſt
ſuperfluum, ſicut nec in natura:
ſed iuſtitia generalis ſufficienter
ordinat hominem circa omnia,
quæ ad alterũ ſunt.ergo nõ eſt ne
ceſſaria aliqua iuſtitia ꝑticularis.
¶ 2 Prę̨t.Vnũ,& multa nõ diuer
ſificant ſpeciem uirtutis:ſed iuſti-
tia legalis ordinat hominẽ ad aliũ
H ſecundum ea quę ad multitudinẽ
pertinent,ut ex * prędictis patet.
ergo non eſt alia ſpecies iuſtitiæ,
quæ ordinet hominem ad alterũ
in his,quæ pertinent ad unam ſin
gularem perſonam.
¶ 3 Præterea.Inter unam ſingula
rem perſonam, & multitudinem
ciuitatis, media eſt multitudo do
meſtica.Si ergo eſt iuſtitia alia par
ticularis per comparationem ad
unam perſonam præter iuſtitiam
generalem, pari ratione debet eſ
I ſe alia iuſtitia ę̨conomica, quæ or
dinet hominem ad bonum com-
mune unius familiæ:quod quidẽ
non dicitur. ergo nec aliqua parti
cularis iuſtitia eſt præter iuſtitiã
legalem.
Sed contra eſt,quod* Chry-
ſoſtom.ſuper illud Matth.5. Beati
qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam,
dicit. Iuſtitiam autem dicit ad u-
niuerſalem uirtutem,uel particu-
larem,auaritiæ contrariam.
Respon. Dicendum, quòd ſi-
cut* dictum eſt,iuſtitia legalis nõ
K eſt eſſentialiter omnis uirtus:ſed
oportet præter iuſtitiam legalẽ,
quę ordinat hominem immedia
te ad bonum commune,eſſe alias
uirtutes, quę immediate ordinãt
hominem circa particularia bo-
na, quę quidem poſſunt eſſe uel
ad ſeipſum, uel ad alteram ſingu-
larem perſonam. Sicut ergo præ-
ter iuſtitiam legalem oportet eſſe aliquas
particulares,quæ ordinent hominem in
temperantiam,& fortitudinem,ita etiam
ſtitiam legalem oportet eſſe particularem
iuſtitiam, quę ordinet hominem circa
ad alteram ſingularem perſonam.

Ad primvm ergo dicēdum, quòd iuſtitia legalis ſufficienter quidem ordinat hominem in his, quæ ſunt ad alterum, quantum ad commune quidē bonum, immediate: quantum autem ad bonum uniꝰ ſingularis perſonæ, mediate. Et ideo oportet eſſe aliquam particularem iuſtitiam, quę immediate ordinet hominem ad bonum alterius ſingularis pſonæ.

Ad secvndvm dicendum, quòd bonum cōmune ciuitatis, & bonum ſingulare unius perſonæ non differunt ſolum ſecundum multum, & paucū, ſed ſecundum formalem differentiam. Alia.n. eſt rō boni communis, & boni ſingularis: ſicut & alia eſt ratio totius, & partis. Ideo Philoſ. in 1. Politic. dicit, ꝙ non bene dicunt, qui dicunt ciuitatem, & domū, & alia huiuſmodi differre ſolum multitudine, & paucitate, & non ſpecie.

Ad tertivm dicendum, quòd domeſtica multitudo ſecundum Philo. in 1.* Poli. diſtinguitur ſꝫm tres coniugationes. ſ. uxoris & uiri, patris & filii, dn̄i & ſerui, quarum perſonarum una eſt quaſi aliquid alterius. Et ideo ad huiuſmodi perſonas nō eſt ſimpliciter iuſtitia, ſed quędam iuſtitiæ ſpecies, ſcilicet, œconomica, ut dicitur in 5.† Ethico.

Articvlvs VIII.

Vtrum iuſtitia particularis habeat materiam ſpecialem.

AD octavvm ſic procedit. Videtur, quòd iuſtitia particularis non habeat materiā ſpecialem. Quia ſuper illud Gen. Fluuius quartus ipſe eſt Euphrates, dicit Gloſ. Euphrates, frugifer, interpretatur: nec dicitur contra quos uadat, quia iuſtitia ad omnes animę partes pertinet: hoc autem non eſſet, ſi haberet materiā ſpecialē: quia q̄libet materia ſpecialis ad aliquam ſpecialē potentiā ptinet. ergo iuſtitia particularis non hēt materiam ſpecialem.

¶ 2 Præt. Aug. dicit in libro. 83.* quæſt. quòd quatuor ſunt animę uirtutes, quibus in hac uita ſpiritualiter uiuitur. ſ. temperātia, prudentia, fortitudo, & iuſtitia. Et dicit, ꝙ quarta eſt iuſtitia, quę p omnes diffunditur. ergo iuſtitia particularis, quæ eſt una de quatuor uirtutibus cardinalibus, non habet ſpecialem materiam.

¶ 3 Præt. Iuſtitia dirigit hominē ſufficienter in his, quæ ſunt ad alterum: ſed per omnia quæ ſunt huius uitę homo poteſt ordinari ad alterum: ergo materia iuſtitiæ eſt generalis, & non ſpecialis.

Sed contra eſt, quod* Philoſ. in 5. Eth. ponit iuſtitiam particularem circa ea ſpecialiter, quæ pertinēt ad communicationem uitæ.

Respon. Dicendum, quòd oīa quæcunq. rectificari poſſunt per rōnem, ſunt materia uirtutis moralis, quæ diffinitur per rōnē rectā, ut patet per Philo. in 5. Eth. Poſſunt autem per rōnem rectificari & interiores animæ paſſiones, & exteriores actiones, & res exteriores, quæ in vſum hominis ueniunt: ſed tamen per exteriores actiones, & per exteriores res, quibus ſibi inuicem homines communicare poſſunt, attenditur ordinatio unius hominis ad alterū: ſecundum autem interiores paſſiones conſideratur rectificatio hominis in ſeipſo. Et ideo cùm iuſtitia ordinetur ad alterum, non eſt circa totam materiam uirtutis moralis, ſed ſolum circa exteriores actiones, & res, ſecundum quādam rationem obiecti ſpecialem, prout ſcilicet ſecundum eas unus homo alteri coordinatur.

Ad primvm ergo dicendū, ꝙ iuſtitia pertinet quidem eſſentialiter ad unam partem animę, in qua eſt ſicut in ſubiecto. ſ. ad uolūtatem, quę quidē mouet per ſuū imperium omnes alias animę partes. Et ſic iuſtitia non directe, ſed quaſi per quandam redundantiam ad omnes animæ partes pertinet.

Ad secvndvm Dicendum, ꝙ ſicut ſupra* dictum eſt, uirtutes cardinales dupliciter accipiuntur. Vno modo, ſecundum quod ſunt ſpeciales uirtutes habentes determinatas materias. Alio modo, ſecundum quod ſignificant quoſdam generales modos uirtutis: & hoc modo loquitur ibi* Aug. Dicit enim quòd prudentia eſt cognitio rerum appetendarum, & fugiendarum. Temperantia eſt refrænatio cupiditatis ab his, quę temporaliter delectant. Fortitudo eſt firmitas animi aduerſus ea, quæ temporaliter moleſta ſunt. Iuſtitia eſt, quæ per cęteras diffunditur, dilectio Dei, & proximi, quæ ſcilicet eſt communis radix totius ordinis ad alterum.

1.2.q.61. art. 8. & 4.

Eodem li. & c. in arg. citatis.

Ad tertivm Dicendum, quòd paſſiones interiores, quæ ſunt pars materiæ moralis, ſecundum ſe non ordinantur ad alterum, quod pertinet ad ſpecialem rationem iuſtitię, ſed earum effectus ſunt ad alterum ordinabiles, ſcilicet operationes exteriores. Vnde non ſequitur, quod materia iuſtitiæ ſit generalis.

¶ *Super quaſ. quinquageſimoctaua articulum octauum.*

IN ar. 8. memento Nouitie, ut diſtinguas inter materiam moralem, & actꝰ morales. Materia.n. eſt, in qua ponitur medium, & ut in litera dicitur, comprehendit paſſiones, & operationes, & res quodammodo, ut. ſ. ſunt materia operationū humanarum ad alterum. Actus autem eliciti ſunt proprie loquendo, electiones eſſentialiter, vel participatiuè. Omnis enim moralis uirtus eſt habitus electiuus: ſed iuſtitia, quia eſt in uoluntate, cuius electio eſt eſſentialiter, eſt principium electionis iuſtæ, quæ eſt eſſentialiter electio. Temperantia autem, ſiue fortitudo in appetitu ſenſitiuo exiſtens, eſt principium electionis participatæ, dum eſt principium timoris, & audacię moderatę, ut moderatæ delectationis. Et licet omnis moralis uirtus habeat pro actu elicito electionē ſalter participatam: aliæ tamen uirtutes eligunt medium in paſſionibus. ſ. concupiſcentia, ira, timore ſpe &c. quæ ſunt actus etiam ipſius appetitus ſenſitiui, in qua ſunt uirtutes ſubiectiuè. Iuſtitia autem eligit mediū in operationibus exterioribus, quibus ad alium ordinamus. Verum operationes iſtæ non ſunt unius modi. Nam aliquæ ſunt, quæ ſecundum ſeipſas iuſtum, uel iniuſtum ſuſcipiunt, ut percuſſiones, occiſiones, reuerentię, & huiuſmodi. aliquæ uero ſunt, quæ ſecundū earum materias iuſtū uel iniuſtū ſuſcipiūt, ut emptio, uenditio, reſtitutio &c. Hæ.n. ſecundum res, quæ uenduntur, aut reſtituuntur, puta, domos, agros, pecunias, iuſtæ, uel iniuſtę dicuntur. Et propter hanc diuerſitatem in litera ponuntur duę materiæ iuſtitiæ, ſ. ſecundum actiones, & res exteriores.

Articvlvs IX.

Vtrum iuſtitia ſit circa paſſiones.

AD nonvm ſic procedit. Videtur, quod iuſtitia ſit circa paſſiones. Dicit.n. Phil. in * 2. Ethic. quòd circa uoluptates, & triſtitias eſt moralis uirtus: uoluptas autem. i. delectatio, & triſtitia ſunt paſſiones quædam, ut ſupra † habitum eſt, cùm de paſſionib. ageretur: ergo iuſtitia, cùm ſit uirtus moralis, erit circa paſſiones.

¶ 2 Præt. Per iuſtitiam rectificant̄ opationes, quę ſunt ad alterum: ſed operatiōes huiuſmodi rectificari nō pn̄t, niſi paſſiones ſint rectificatę, quia ex inordinatione paſſionū prouenit inordinatio in prędictis operationibus. propter

¶ *Super quaſt. quinquageſimoctaua articulum nonum.*

IN ar. 9. eiuſdem q. in reſpōſione ad primum cùm legis, quod delectatio eſt finis principalis &c. non intelligas, quod eſt finis principalis ipſius uirtutis. Iam enim dictum uides in litera, quod eſt finis conſequens, ſed quòd eſt principalis, quò ad noſtrum iudicium diſcretiuum boni, & mali. Diſcernimus namque male habituatum, uel bene habituatum ex delectatione in bono, uel malo. Temperatus enim gaudet abſtinentia: iuſtus

4. diſt. 15. q. 1. art. 1. q. 2. ad 2.

Li. 2. c. 3. tomo 5.

1.2. q. 23. ar. 4

ſtus iuſtitia, liberalis liberalitate, & ſic de aliis. Et gaudentes in oppoſitis, contrarie habituatos dicimus.

concupiſcentiam enim venereorum proceditur ad adulterium, & propter ſuperfluum amorem pecuniæ proceditur ad furtum: ergo oportet, quod iuſtitia ſit circa paſſiones. F

¶ 3 Pręt. Sicut iuſtitia particularis eſt ad alterum, ita etiam & iuſtitia legalis: ſed iuſtitia legalis eſt circa paſſiones, alioquin non ſe extenderet ad omnes virtutes, quarum quædā ſunt manifeſte circa paſſiones: ergo iuſtitia eſt circa paſſiones.

Lib. 5. c. 1. & 2. tom. 5.

Sed contra eſt, quod Philoſ. dicit in 5.* Eth. quòd eſt circa operationes.

1. 2. q. 22. art. 1. & q. 59. artic. 4.

Respon. Dicendum, ꝙ huius quæſtionis veritas ex duobus apparet. Primò quidem ex ipſo ſubiecto iuſtitiæ, quod eſt voluntas, cuius motus, vel actus nō G ſunt paſſiones, vt ſupra * habitum eſt, ſed ſolum motus appetitus ſenſitiui paſſiones dicuntur. Et ideo iuſtitia non eſt circa paſſiones: ſicut temperantia, & fortitudo, quę ſunt iraſcibilis & cōcupiſcibilis, ſunt circa paſſiones. Alio modo ex parte materię: quia iuſtitia eſt circa ea, quæ ſunt ad alterum, non autem per paſſiones interiores immediate ad alterum ordinamur: & ideo iuſtitia circa paſſiones non eſt.

Li. 7. c. 11. in prin. tom. 5.

Li. 1. c. 8. tomo 5.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ non quælibet virtus moralis eſt circa voluptates, & triſtitias, ſicut circa materiam: nam fortitudo eſt circa timores, & H audacias: ſed omnis virtus moralis ordinatur ad delectationem & triſtitiam, ſicut ad quoſdam fines cōſequentes: quia, vt Philoſ. dicit in 7.* Ethic. delectatio, & triſtitia eſt finis principalis, ad quem reſpicientes vnumquodque hoc quidem malum, hoc quidē bonum dicimus. Et hoc modo pertinent etiam ad iuſtitiam: quia non eſt iuſtus, qui non gaudet iuſtis operationibus, vt dicitur in 1.* Ethic.

Ad secundum dicendum, ꝙ operationes exteriores mediæ ſunt quodammodo inter res exteriores, quæ ſunt earum materia, & inter paſſiones interiores, quæ ſunt earum principia. Contingit autem quandoque eſſe defectum in vno eorum ſine hoc, quòd ſit defect⁹ in alio: ſicut ſi aliquis ſurripiat rem I alterius non cupiditate habēdi, ſed voluntate nocendi: vel econuerſo, ſi aliquis alterius rem concupiſcat quam tamen ſurripere non velit. Rectificatio ergo operationum ſecundū quod ad exteriora terminantur, pertinet ad iuſtitiam: ſed rectificatio earum ſm quod a paſſionibus oriuntur, pertinet ad alias virtutes morales, quę ſunt circa paſſiones. Vnde ſurreptionem alienæ rei iuſtitia impedit, inquantum eſt contra æqualitatem in exterioribus conſtituendum: liberalitas verò inquantum procedit ab immoderata cōcupiſcētia diuitiarum. Sed quia operationes exteriores non habēt ſpēm ab interioribus paſſionibus, ſed magis a rebus exterioribus ſicut ex obiectis: ideo per K ſe loquendo, operationes exteriores magis ſunt materia iuſtitiæ, quàm aliarum virtutum moralium.

Ad tertium dicendū, quòd bonum cōe eſt finis ſingularū perſonarum in cōitate exiſtentium, ſicut bonum totius, finis eſt cuiuslibet partium: bonū autem vnius perſonę ſingularis non eſt finis alteri⁹. Et ideo iuſtitia legalis, quę ordinatur ad bonum cōmune, magis ſe poteſt extendere ad interiores paſſiones, quib⁹ homo aliqualiter diſponitur in ſeipſo, quàm iuſtitia particularis, quę ordinatur ad bonum alteri⁹ ſingularis perſonę: quamuis iuſtitia legalis principalius ſe extendat ad alias uirtutes quātum ad exteriores operationes earum, inquantum ſ. pręcipit lex fortia opera facere, & quę temperati, & quę manſueti, ut dicitur in quinto † Ethicorum.

† Li. 5. Eth. c. 2. a medio to. 5.

Articvlvs x.

Vtrum medium iuſtitiæ ſit medium rei.

Ad decimvm ſic proceditur. Videtur, quòd medium iuſtitiæ non ſit medium rei. Rō .n. generis ſaluatur ī omnibus ſpeciebus: ſed uirtus moralis in 2.* Ethic. diffinitur eſſe habitus electiuus immedietate exiſtēs determinata rōne quò ad nos. ergo & in iuſtitia eſt mediū rōnis, nō rei.

¶ 2 Præt. In his, quæ ſimpliciter ſunt bona, non eſt accipere ſuperfluum, & diminutum, & per conſequens nec medium, ſicut patet de uirtutibus, ut dicitᷣ in 2.† Ethicor. ſed iuſtitia eſt circa ſimpliciter bona, ut dicitur in 5.† Ethicorum. ergo in iuſtitia non eſt medium rei.

¶ 3 Pręt. In alijs uirtutibus ideo dicitur eſſe medium rationis, & nō rei, quia diuerſimode accipitur per comparationem ad diuerſas perſonas, quia quod uni eſt multum, alteri eſt parum, ut dicitur in *2. Ethic. ſed hoc etiam obſeruatur in iuſtitia. Non enim eadē pœna punitur, qui percutit principem, & qui percutit priuatam perſonam. ergo etiam iuſtitia nō habet medium rei, ſed medium rationis.

Sed contra eſt, quod *Philoſ. in 2. Ethi. aſſignat mediū iuſtitię ſecundum proportionalitatē arithmeticam, qđ eſt medium rei.

Respon. Dicendū, ꝙ ſicut ſupra* dictum eſt, aliæ uirtutes morales principaliter conſiſtunt circa paſſiones, quarum rectificatio non attenditur, niſi ſecundū cōparrationem ad ipſum hominē, cuius ſunt paſſiones, ſecūdum ſ. quòd iraſcitur, & concupiſcit prout debet ſecundum diuerſas circunſtantias. Et ideo medium talium virtutum non accipitur ſecundum proportionem vnius rei ad alteram, ſed ſolum ſecundum comparationem ad ipſum virtuoſum. Et propter hoc in ipſis eſt medium ſolum ſecundum rationem, quò ad nos: ſed materia iuſtitiæ eſt exterior operatio, ſecundum quod ipſa, vel res cuius eſt uſus, debitam proportionē habet ad aliam perſonam. Et ideo medium iuſtitię conſiſtit in quadam proportionis æqualitate rei exterioris ad perſonam exteriorem. Aequale aūt eſt realiter medium inter maius & minus, ut dicitur in 10. Metaph. unde iuſtitia habet medium rei.

Ad primvm ergo dicendū, ꝙ

hoc medium rei, eſt etiam medium ratiõis: & ideo in iuſtitia ſaluatur ratio uirtutis moralis.

Ad secvndvm dicendum, quòd bonum ſimpliciter dicitur uno modo, quod eſt omnibus modis bonũ, ſicut virtutes ſunt bonæ: & ſic in his quæ ſunt bona ſimpliciter, non eſt accipere medium, & extrema. Alio modo dicitur aliquid ſimpliciter bonum, quia eſt abſolute bonum .ſ. ſecundum ſuam naturam conſideratum: quãuis per abuſum poſſit fieri malum, ſicut patet de diuitiis, & honoribus. Et in talibus põt accipi ſuperfluum diminutum, & mediũ quantũ ad hoĩes, qui poſſunt eis uti uel bene, uel male. Et ſic circa ſimpliciter bona dicitur eſſe iuſtitia.

Ad tertivm dicẽdũ, ꝙ iniuria illata aliã proportionem habet ad principem, & aliam ad perſonam priuatam. Et ideo oportet aliter adæquare utrãque iniuriam per uindictam: quod pertinet ad diuerſitatem rei, & non ſolum ad diuerſitatem rationis.

Articvlvs XI.

Vtrum actus iuſtitiæ ſit reddere unicuique quod ſuum eſt.

Ad vndecimvm ſic proceditur. Videtur, ꝙ actus iuſtitię nõ ſit reddere unicuiq; qđ ſuũ eſt. *Aug. n. 14. de Trinit. attribuit iuſtitiæ ſubuenire miſeris: ſed in ſubueniendo miſeris, non tribuimus eis, quę ſunt eorum, ſed magis quę ſunt noſtra. ergo iuſtitię actus nõ eſt tribuere unicuiq; quod ſuũ eſt.

¶ 2 Pręt. †Tullius in lib. de Offic. dicit, quòd beneficentia, quã benignitatem, uel liberalitatem appellare licet, ad iuſtitiã pertinet: ſed liberalitatis eſt de proprio dare alicui, nõ de eo, quod eſt eius. ergo iuſtitiæ actus non eſt reddere unicuique quod ſuum eſt.

¶ 3 Præt. Ad iuſtitiam pertinet non ſolum res diſpẽſare debito modo, ſed etiam iniurioſas actiones prohibere, puta, homicidia, adulteria, & alia huiuſmodi: ſed reddere quod ſuum eſt, uidetur ſolum ad diſpẽſationem rerum pertinere. ergo non ſufficienter per hoc notificatur actus iuſtitię, qđ dicitur, Actus eius eſt reddere unicuique quod ſuum eſt.

Sed contra eſt, quod *Amb. dicit in 1. de Offic. Iuſtitia eſt, quę unicuique quod ſuum eſt tribuit, alienum non uendicat, utilitatem propriã negligit, ut communem ęquitatem cuſtodiat.

Respon. Dicendũ, ꝙ ſicut* dictũ eſt, materia iuſtitię eſt operatio exterior, ſ̃m quòd ipſa, uel res, qua per eam utimur, proportionatur alteri perſonæ, ad quam per iuſtitiam ordinamur. Hoc autẽ dicitur eẽ ſuũ uniuſcuiuſq; perſonæ, quod ei ſcđm proportionis ęqualitatem debetur: & ideo proprius actus iuſtitiæ nihil aliud eſt, q̃ reddere unicuique qđ ſuũ eſt.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ iuſtitiæ, cũ ſit uirtus cardinalis, quędam aliæ uirtutes ſecundariæ adiunguntur, ſicut miſericordia, liberalitas, & alię huiuſmodi uirtutes, ut infra *patebit. Et ideo ſubuenire miſeris quod pertinet ad miſericordiã, ſiue ad pietatẽ: & liberaliter benefacere, quod pertinet ad liberalitatẽ per quandam reductionem attribuitur iuſtitiæ, ſicut principali uirtuti. Et per hoc patet rñſio ad Scđum.

Ad tertivm dicendum, quòd ſicut *Philoſo. dicit in 5. Ethi. Omne ſuperfluum in his, quę ad iuſtitiam pertinent, lucrum extenſo nomine uocatur: ſicut & omne quod minus eſt, uocatur damnum. Et hoc ideo, quia iuſtitia prius eſt exercita, & communis exercitatur in uoluntariis commutationibus rerum, puta, emptione & uenditione, in quibus proprie hæc nomina dicuntur: & exinde deriuantur hæc nomina ad omnia, circa quę poteſt A eſſe iuſtitia. Et eadem ratio eſt de hoc, quòd eſt reddere unicuique quod ſuum eſt.

Articvlvs XII.

Vtrum iuſtitia præemineat inter omnes uirtutes morales.

Ad dvodecimvm ſic proceditur. Videtur, quòd iuſtitia non præemineat inter omnes uirtutes morales. Ad iuſtitiam .n. pertinet reddere alteri quod ſuum eſt: ad liberalitatem autem pertiB net de proprio dare, quòd uirtuoſius eſt. ergo liberalitas eſt maior uirtus, quam iuſtitia.

¶ 2 Præt. Nihil ornatur, niſi per aliquid dignius ſe: ſed magnanimitas eſt ornamentum & iuſtitię, & omnium uirtutum, ut dicitur in quarto *Ethicorum: ergo magnanimitas eſt nobilior, quàm iuſtitia.

¶ 3 Præt. Virtus eſt circa difficile, & bonum, ut dicitur in 2. †Ethi. ſed fortitudo eſt magis circa difficilia, quàm iuſtitia, ideſt, circa pericula mortis, ut dicit̃ in 3. †Ethic. C ergo fortitudo eſt nobilior iuſtitia.

Sed contra eſt, qđ *Tullius dicit in 1. de Offic. In iuſtitia uirtutis ſplendor eſt maximus, ex qua boni uiri nominantur.

Respon. Dicendum, quòd ſi loquamur de iuſtitia legali, manifeſtum eſt ꝙ ipſa eſt præclarior inter omnes uirtutes morales, inquantum bonum cõmune ꝑeminet bono ſingulari unius ꝑſonę. Et ſecundum hoc *Philoſo. in 5. Ethi. dicit, ꝙ præclariſſima uirtuD tum uidetur eſſe iuſtitia, & neque eſt Heſperus, neque Lucifer ita admirabilis: ſed etiam ſi loquamur de iuſtitia particulari, pręcellit inter alias uirtutes morales duplici ratione, quarum prima poteſt ſumi ex parte ſubiecti, quia ſcilicet eſt in nobiliori parte animę, ideſt in appetitu rationali, ſcilicet in uoluntate, aliis uirtutibus moralib exiſtẽtibus in appetitu ſenſitiuo, ad quem pertinẽt paſſiones, quæ ſunt materia aliarum uirtutum E moralium. Secũda ratio ſumitur ex parte obiecti. Nam aliæ uirtutes laudantur ſolum ſecundum bonum ipſius uirtuoſi. Iuſtitia autem laudatur, ſecũdum quod uirtuoſus ad aliũ bene ſe hẽt, & ſic iuſtitia quodãmodo eſt bonũ alterius, ut dr̃ in 5. *Eth. Et propter hoc Philoſ. dicit in 1. †Rhet. Neceſſe eſt maximas uirtutes eſſe eas, quæ ſunt aliis honeſtiſſimę: ſi quidem eſt uirtus potẽtia beneſactiua. Propter hoc & fortes, & iu-

¶ Super quaeſt. quinquageſimaoctaua articulum duodecimum.

In articulo duodecimo omiſſo penultimo, dubium occũrrit ad hominem, Quo pacto author hic ponat iuſtitiam nobiliſſimã inter virtutes morales: & tamen ſuperius in quæſtio. 30. articulo tertio. & quarto poſuit miſericordiam inter morales virtutes, & potiſſimam inter omnes virtutes, quæ ad proximum pertinet. Quomodo ſtant hæc duo ſimul? (Inf. q. 123. artic. 12. & q. 141. art. 8. Et 12. q. 66. art. 4. Et 3. diſt. 35. q. 1. ar. 3. q. 1. cor.)

¶ Ad hoc dicitur, quòd miſericordia poteſt ſumi dupliciter. Primò vt dicit paſſionem triſtitię de aliena miſeria ratione regulatam. Et ſic ponitur ab authore inter virtutes morales circa paſſiones, & eſt ſubiectiue in concupiſcibili, in qua eſt paſſio triſtitiæ: & ſic proculdubio eſt minus nobilis, quàm iuſtitia tam legalis, quàm particularis. Et legalis quidem pręſtat, ſicut vniuerſalis virtus reſpectu particularis. Nam ſicut lex præcipit, quę manſueti, & quæ temperati, ita etiam præcipit, quæ miſericordis ſunt: vnde hoſpitalia infantibus, & infirmis conſtituuntur. Particularis autem, quia in ſubiecto nobiliori eſt, & propter alia, quæ de ipſa contra liberalitatem afferuntur in litera in reſpõſione ad primum. Omnia enim locum habent in miſericordia ſic ſumpta, & ſimilis eſt de vtraque ratio. Secundo autem modo poteſt ſumi miſericordia, prout nominat actum appetitus intellectiui ratione regulatum, qua malum alterius odit efficaciter. ſ. volendo efficaciter illud ab eo auferre: & ſic miſericordia videtur pluſquam humana virtus, participatio ſcilicet proprietatis diuinæ. A Tullio tamen virtus appellatur in oratione pro Quinto Ligario, & ab authore ſuperius poſita (Li. 4. c. 3. ante med. to. 5. Li. 2. c. 3. circa fi. to. 5.) (Li. 3. c. 1. & 2. ſimul to. 5. Li. 1 in c. de iuſtitia, circa prin.) (Li. 5. c. 1. aliquãtulũ ante fi. to. 5.) (Li. 5. c. 1. aliquãtulũ ante fi. to. 5. Li. 1. Rhet. c. 9. paulo a prin. to. 6.)

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

poſita eſt potisſima inter omnes virtutes, quæ ſunt ad proximum. Et hoc probauit author, quia act⁹ eius, ſcilicet ſubleuare alterius defectum, eſt ſuperioris: & ſic ſumpta miſericordia ſupra iuſtitiã etiam legalem eſt, vt actus utriuſque comparando patet. Longe ſiquidem maioris eſt ſubleuare communitatem a miſeria, ſeu defectu, quã tribuere communitati, quod ſibi debetur. Non enim miſericordia ſic ſumpta eſt reſpectu particularis proximi tantum, ſed etiam reſpectu communitatis. Poteſt enim communitas ipſa i defectus, miſeriamque incidere. Nec author propterea contradixit ſibi hic, & ibi: quoniã

In corp. art. ſermo de miſericordia ſic ſumpta, eſt ſingularis. Nec intendebat author cõparare hic iuſtitiam miſericordiæ ſic ſumptæ, ſed ſolis virtutibus, quæ inter uirtutes morales cõmuniter numerãtur, qualis non eſt miſericordia ſic ſumpta.

¶ *Super quaſt. quinquageſimanona articulum ſecundum.*

IN quæſt. quinquageſimænonæ, ar. 2. ad tertium dubium occurrit circa illa verba. Et ideo, quod eſt per accidens, & præter intentionem, non poteſt dici temperatum nec formaliter, nec materialiter: & ſimiliter neque intẽperatum. Et eſt ratio

Supra q. 58. ar. 5. ad 3. & infra. q. 79. ar. 2. ad 3. dubij, quia ſi quis ignorans uini potentiam, ut Noe, inebriaretur, licet potus ille non eſſet formaliter ebrietas, fingi tamen non poteſt, quin ſit materialiter ebrietas: quod eſt eſſe materialiter intemperatum. Et ſimiliter eſt in cibis, qui ignoranter ſumuntur improportionati ſanitati corporis: conſtat. n. ibi eſſe intemperatũ materialiter.

¶ Ad hoc dicitur, ꝙ dubium procedit ex malo intellectu differentiæ poſitæ in litera inter iniuſtum, & intemperatum.

¶ Ad cuius euiden-

ſtos maxime honorant, quoniã fortitudo eſt utilis in bello, iuſtitia autem in bello, & in pace.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ liberalitas etſi de ſuo det, tamẽ hoc facit, inquantum in hoc cõſiderat propriẽ uirtutis bonum: iuſtitia autem dat alteri quod ſuum eſt, quaſi conſiderans bonum cõmune. Et præterea iuſtitia obſeruatur ad omnes: liberalitas ãt ad omnes ſe extendere non poteſt. Et iterum liberalitas, quæ de ſuo dat, ſupra iuſtitiã fundatur, ꝑ quã unicuique, qđ ſuum eſt, tribuitur.

Ad secvndvm dicẽdum, quòd magnanimitas quando ſuperuenit iuſtitiæ, auget eius bonitatem, quæ tamẽ ſine iuſtitia nec uirtutis rationem haberet.

Ad tertivm dicẽdũ, quòd fortitudo etſi conſiſtat circa difficiliora: non tamen eſt circa meliora, cùm ſit ſolum in bello utilis, iuſtitia autem & in pace, & in bello, ſicut* dictum eſt.

Qvaestio lix.

De iniuſtitia, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderãdum eſt de iniuſtitia.

Et circa hoc quęrũtur quatuor.

¶ Primò, Vtrum iniuſtitia ſit ſpeciale uitium.

¶ Secundò, Vtrum iniuſta agere ſit proprium iniuſti.

¶ Tertiò, Vtrum aliquis poſſit iniuſtum pati uolens.

¶ Quartò, Vtrũ iniuſtitia ex ſuo genere ſit peccatum mortale.

Articvlvs primvs.

Vtrum iniuſtitia ſit uitium ſpeciale.

Ad primvm ſic procedit. Videtur, quòd iniuſtitia nõ ſit uitium ſpeciale. Dicitur. n. 1. Ioan. 3. Omne peccatum eſt iniquitas: ſed iniquitas uĩ idem eſſe quod iniuſtitia, quia iuſtitia eſt æqualitas quædam. Vnde iniuſtitia idẽ uidetur eſſe quod inæqualitas, ſiue iniquitas: ergo iniuſtitia non eſt ſpeciale peccatum.

¶ 2 Pręt. Nullum ſpeciale peccatum opponitur omnibus uirtutibus: ſed ĩiuſtitia opponitur omnibus uirtutibus: nam quantum ad adulterium, opponitur caſtitati, q̃tum ad homicidium, opponitur mãſuetudini, & ſic de aliis: ergo iniuſtitia non eſt ſpãle pctm̃.

¶ 3 Præt. Iniuſtitia iuſtitiæ opponitur, quæ in uoluntate eſt: ſed

F omne peccatum eſt in uoluntate, ut* Aug. dicit: ergo iniuſtitia non eſt ſpeciale peccatum.

Sed contra eſt, quod iniuſtitia iuſtitiæ opponitur: ſed iuſtitia eſt ſpecialis uirtus: ergo iniuſtitia eſt ſpeciale peccatum.

Respon. Dicendum, quòd iniuſtitia eſt duplex. Vna quidem illegalis, quæ opponitur legali iuſtitiæ, & hæc quidem ſecundum eſſentiam eſt ſpeciale uitium, inquantum reſpicit ſpeciale obiectum, ſcilicet bonum commune,

G quod contemnit: ſed quantum ad intentionem eſt uitium generale, quia per contemptum boni communis poteſt homo ad omnia peccata deduci. Sicut etiam omnia uitia, inquãtum repugnãt bono communi iniuſtitię, habẽt rationem quaſi ab iniuſtitia deriuata, ſicut & ſupra de iuſtitia* dictum eſt. Alio modo, dicitur iniuſtitia ſecundum inæqualitatem quandam ad alterum, prout ſcilicet homo uult habere plus de bonis, puta, diuitiis, & honoribus: &

H minus de malis, puta, laboribus, & damnis. Et ſic iniuſtitia habet materiam ſpecialem, & eſt particulare uitium iuſtitiæ particulari oppoſitum.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ ſicut iuſtitia legalis dicitur per comparationem ad bonum commune humanum: ita iuſtitia diuina dicitur per comparationem ad bonum diuinum, cui repugnat oẽ peccatum, & ſecundum hoc oẽ peccatum dicitur eẽ iniquitas.

Ad secvndvm Dicẽdum, ꝙ iniuſtitia etiam particularis oppo-

I nitur indirecte omnibus uirtutibus, inquantum. ſ. exteriores ẽt actus pertinent & ad iuſtitiam, & ad alias uirtutes morales, licet diuerſimode, ſicut ſupra dictũ eſt*.

Ad tertivm Dicẽdum, ꝙ uoluntas, ſicut & ratio ſe extendit ad materiam totam moralem, ſ. ad paſſiones, & operationes exteriores, quę ſunt ad alterum: ſed iuſtitia perficit uoluntatem ſolum ſecundum quòd ſe extendit ad operatiões, quæ ſunt ad alterum,

K & ſimiliter iniuſtitia.

Articvlvs ii.

Vtrum aliquis dicatur iniuſtus ex hoc, quod facit iniuſtum.

Ad secvndvm ſic procedit. Videtur, quòd aliquis dicatũ iniuſtus ex hoc, quòd facit iniuſtum. Habitus enim ſpecificantur ꝑ obiecta, ut ex ſupra* dictis patet: ſed ꝓpriũ obiectũ iuſtitię eſt

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN